

EKONOMİNİN EĞİTİMİN AMAÇLARI VE İÇERİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Hakkı KIZILOLUK*

Özet

Eğitim, insan davranışlarını değiştirme ve onu yeniden biçimlendirme sürecidir. Bu işlevini yerine getirebilmesi için insana bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırması gerekir. İnsana kazandıracağı bilgi ve becerileri belirlerken toplumsal kurumların etkisi altında kalır. Bu kurumlardan biri de ekonomidir. Eğitim ile ekonomi arasında karşılıklı bir ilişki ve etkileşim vardır. Eğitim, yetiştireceği insan sayısını ve onlara kazandıracağı nitelikleri belirlerken ekonominin etkisi altında kalır. İnsan gücü yetiştirirken ekonominin istek ve beklentilerini göz önünde bulundurur. Böylece insanı nitelikli bir üretici ve tüketici haline getirir. Böyle bir insan meslek hayatında daha başarılı olur. Nitelikli mal ve hizmet üreterek ekonomiyi etkiler, toplumun ekonomik kalkınmasına katkıda bulunur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Ekonomi, Ekonomik Kalkınma

The Effects Of Economy On The Goals And Content Of Education

Abstract

Education is the process of changing human behaviours and reforming them. It is necessary that education get students to gain knowledge, ability, attitude, behaviour and habits to perform these functions. It is under the effect of social institutions while determining the knowledge and abilities to have students gained. One of these institutions is economy. There is a mutual interaction and connection between economy and education. Education is under the effect of economy while determining characteristics to be gained to the students. It considers the wishes and expectations of economy while growing manpower. Therefore, it makes human a qualified producer and a consumer. This kind of a person becomes more successful in Professional life. He/she affects economy by producing qualified products and service and contributes to the economical development of society.

Key Words: Education, Economy, Economical Development

---

* Yrd.Doç.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Sivas

GİRİŞ

İnsanın içinde bulunduğu doğal ve sosyal çevre sürekli olarak değişmekte ve yeni yaşam koşulları oluşmaktadır. İnsanın hayatta kalabilmesi ve neslini devam ettirebilmesi oluşan bu yeni yaşam koşullarına uyum sağlamasına bağlıdır. Çevreye uyum sağlayabilmesi için insanın bir takım içgüdüsel ve öğrenilmiş tepkilerde bulunması gerekir. İnsanın sahip olduğu içgüdüsel tepkiler, gerek nitelik ve gerekse nicelik açısından yeterli düzeyde değildir. İçgüdüsel tepkilerdeki bu yetersizlik insanın öğrenilmiş tepkilere olan gereksinimini arttırmış ve bu gereksinim zamanla eğitimin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Eğitim sözcüğü “eğmek” fiilinin kökünden türetilmiştir. O nedenle eğitim kavramı “eğmek”, “biçim vermek” anlamlarını içermektedir. Gerçekten de eğitimde bir değiştirme ve biçimlendirme söz konusudur. Buna dayanarak eğitimi bir davranış değiştirme ve insanı yeniden biçimlendirme süreci olarak tanımlamak mümkündür. Eğitim yolu ile insanın istendik olmayan davranışları değiştirilir, yerine istendik olan davranışlar kazandırılarak insan yeniden biçimlendirilir.

EĞİTİMİN AMAÇLARI

Davranış değiştirme konusunda her okul veya her öğretmen keyfi hareket edip kendi ideolojik, siyasal ve dinsel tercihleri doğrultusunda insanı biçimlendiremez. Eğitimin önceden saptanmış amaçları vardır. Amaçlar, her ülkenin kendine göre belirlediği, yetiştirdiği insanda eğitim yoluyla ne gibi istenilen davranış değişiklikleri kazandırabileceğini gösteren belirli ilkeler, özelliklerdir (Tezcan, 1991: 28). Bu amaçlar ile çizilmiş olan ideal insan tipi model alınır ve değiştirme ve biçimlendirme işi bu model doğrultusunda yapılır. Eğitimin amaçları belirlenirken bir yandan bireyin ilgileri, yetenekleri, gereksinimleri, bedensel ve zihinsel gelişim düzeyi; diğer yandan da bireyin içinde yaşadığı doğal ve toplumsal çevre göz önünde bulundurulur. Toplumun sosyal, siyasal, ekonomik gereksinimleri dikkate alınır. O nedenle eğitimin amaçlarını bireye, topluma, çevreye ve insanlığa yönelik amaçlar olmak üzere dört maddede toplamak mümkündür.

Eğitimin Bireye Yönelik Amaçları

Eğitim, bireye yönelik amaçları ile bireyi bedensel, zihinsel ve duygusal yönden geliştirmeye çalışır. İnsan temelde biyolojik bir varlıktır ve geliştirilmesi gereken bir bedene sahiptir. O nedenle eğitim insanı bedensel yönden geliştirmeyi amaç edinmiştir. Ona teorik ve pratik bilgiler kazandırarak onun sağlıklı, güçlü, dayanıklı bir bedene sahip olmasını sağlar. Ona, bir iş yaparken, bir mal veya hizmet üretirken, bir araç kullanırken bedenini, organlarını, ellerini, parmaklarını nasıl kullanacağını öğretir.

İnsan rasyonel bir varlıktır. Üstün bir zekaya ve düşünme yeteneğine sahiptir. Eğitim insanı zihinsel yönden geliştirmeyi de amaç edinmiştir. Uygun

öğrenme ortamları hazırlayarak bireyi doğru düşünebilen, sağlıklı akıl yürütmeler yapabilen, doğru kararlar verebilen, rasyonel tepkilerde bulunabilen, kendi kararları ile kendi eylemlerine yön ve biçim verebilen bir insan haline getirmeye çalışır.

İnsan aynı zamanda duygusal bir varlıktır. Rasyonel kararların yanında duygusal kararlar da verebilir ve duygusal tepkilerde de bulunabilir. O nedenle insanın duygusal yönden de geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim insanı çevreye duyarlı, hissedebilen, uygulanabilen, duygusal kararlar verebilen, duygusal tepkilerde bulunabilen bir insan haline getirmeye çalışır. Ona sevmeyi, değer vermeyi, ilgi göstermeyi, işbirliği yapmayı, yardımlaşmayı, dayanışmayı, paylaşmayı öğretir.

Eğitimin Topluma Yönelik Amaçları

Eğitim, topluma yönelik amaçları ile toplumun değerlerini, normlarını, geleneklerini, göreneklerini, hayat tarzını bireylere kazandırarak onları toplumsallaştırır. Bireyin, yalnızca biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp belli bir topluma ve belli kümelere bütünleştirilmesi sürecine toplumsallaştırma denir (Ozankaya, 1982: 103). Eğitim toplumun kültürel birikimini toplumsallaşmış bireyler aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarır. Kültürel birikimin korunması ve zenginleştirilmesi toplum için önemlidir. Çünkü kültürel değerler ve normlar bireylerin toplum içinde birbirlerine benzer davranışta bulunmalarını sağlayarak toplumun bütünlüğünün korunmasına yardımcı olur (Erden, 1998: 63). Linton kültürü, bir toplumun tüm hayat biçimidir biçiminde tanımlamıştır (Güvenç, 1974: 101). Eğitim kültürel birikimi kuşaktan kuşağa aktarmakla yetinmez. Böylece toplumun kültürel birikimi muhafaza edilmiş olur. Ayrıca var olan kültürel birikime ilaveler yaparak onu geliştirir ve zenginleştirir.

Eğitimin Çevreye Yönelik Amaçları

Günümüzde insan kaynaklı bir çevre sorunu vardır. Toprak, hava, su kirletilmiştir. Doğadaki kirlenme pek çok canlının hayatını tehdit eder duruma gelmiştir. Bazı bitki ve hayvanların nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Küresel ısınma ve buna bağlı olarak da iklimler değişmeye başlamıştır. Bunun durdurulması gerekmektedir. Eğitim, çevreye yönelik amaçları ile insana çevre bilincini, doğa sevgisini, hayvan sevgisini kazandırarak bunu durdurmaya çalışır.

Eğitimin İnsanlığa Yönelik Amaçları

Eğitim, insanlığa yönelik amaçları ile insanı temele alan, insana değer veren, insan haklarına saygılı, cinsel, dinsel, etnik, ideolojik, kültürel ayrımcılık yapmayan; herkese ve her kesime eşit davranan insanlar yetiştirmeye çalışır. Ürettiği bilgi ve teknolojiyi ayırım yapmaksızın tüm insanlığın hizmetine sunar.

Eğitimin amaçları toplumdan topluma ve hatta aynı toplumda zamanla değişebilir. Bunun nedeni her toplumun yetiştirmek istediği insan tipinin farklı olmasıdır. Toplum kendi ideal insan tipini belirlerken sosyal, kültürel, siyasal,

ekonomik yapısının etkisi altında kalır. Eğitimin amaçlarını belirlerken eğitimi toplumdan soyutlamak mümkün değildir. Eğitimin amaçları ve içeriği üzerinde toplumsal kurumların etkisi vardır. Bu kurumlardan biri de ekonomidir.

EKONOMİ EĞİTİM İLİŞKİSİ

Sosyal bir varlık olan insan, temelde biyolojik bir varlıktır. İnsanın en temel amacı hayatta kalmak ve kendi varlığını sürdürmektir. Hayatta kalabilmesi için yeme, içme, giyinme, barınma, korunma gibi doğal gereksinmelerinin karşılanması gerekir. İnsan, günlük hayatta vermiş olduğu kararlar ve yapmış olduğu eylemler ile bu gereksinmelerini gidermek için çaba göstermektedir. Özkalp (1994: 135) ekonominin köklerini insanın bu çabalarında görmektedir.

İnsanın, hayatını devam ettirebilmesi için karşılanması gereken doğal ve sosyal gereksinmeleri sınırsızdır. Buna karşılık, bu gereksinmeleri karşılayabilmek için gerekli olan mal ve hizmetler sınırlıdır. İnsanın bu mal ve hizmetleri üretmesi sonra da tüketmesi gerekmektedir. Yalnız insan, bunları üretebilmek ve tüketebilmek için gerekli olan fiziksel güç, zihinsel güç, para ve doğal kaynaklar açısından yeterli düzeyde değildir. Gereksinmelerin sınırsız olmasına karşılık gücün sınırlı olması, insanın karar ve eylemlerinde rasyonel davranmasını gerektirmiştir. İşte ekonomi bu gereksinmeden doğmuştur. Başka bir deyişle iyi bir üretici veya iyi bir tüketici olabilme gerekliliği ekonominin doğmasına neden olmuştur.

Ekonomi hem bir faaliyet hem de bir bilim olarak farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Başaran'a göre ekonomi; gelir ile gideri, üretim ile tüketimi, sarsıntılara meydan vermeyecek biçimde düzenli tutma ya da gereksinmelerin sınırlı olanaklarla en verimli bir sıraya göre karşılanmasıdır (Başaran, 1977: 117). Fidan ve Erden'e göre ise ekonomi, tükenebilir kaynakların insanların ihtiyaçlarını karşılamak için en etkin bir şekilde kullanılması, bu kaynakların artırılması ve üretilen mal ve hizmetlerin bölüşümü ile ilgili konularla uğraşan bir bilim dalıdır (Fidan ve Erden, 1986: 37). Akyüz ise ekonomiyi, mal ve hizmet üretiminin bölüşülmesi sonucunda ulaşılan toplumsal tatminin en üst düzeyde gerçekleşmesinin toplumsal kanunlarını saptamaya çalışan bir bilimdir biçiminde tanımlamıştır (Akyüz, 1987: 85).

Ekonomi ile eğitim arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Ekonomideki değişme ve gelişmeler eğitimi de etkiler, eğitimde de birtakım değişme ve gelişmelere neden olur.

EKONOMİNİN EĞİTİM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Toplumsal evrimin her aşamasında ekonominin eğitim üzerindeki etkileri gözlenmiştir. Ekonomik yapıda meydana gelen değişmeler ve gelişmeler eğitimi de etkilemiştir.

Ekonominin avcılık ve toplayıcılığa dayandığı ilkel göçebe toplumlarda insanlar doğal çevredeki sebze ve meyveleri toplayarak, vahşi hayvanları avlayarak beslenme ihtiyaçlarını karşılamışlardır. O dönemde insanların hayatta kalabilmeleri için hayvanları tanımaları; onların buldukları yerleri, güçlü ve zayıf yanlarını, ne zaman ve nerelere göç ettiklerini, göç ederken nerelerden geçtiklerini bilmeleri gerekiyordu(Sönmez,2003: 4). Ayrıca bitkileri, meyveleri, sebzeleri tanımak, ne zaman ve nerelerde yetiştiklerini; zehirli olup olmadıklarını bilmek zorundaydılar. Toplayıcılık ve avcılık döneminde ekonomik hayat bu nitelikleri kazanmış insan tipine gereksinim duymuş ve eğitimden de bu nitelikleri kazanmış insan tipi yetiştirmeyi talep etmiştir.

Toplumsal evrimin ikinci aşaması olan ekonominin tarıma dayalı olduğu ilk yerleşik toplumlarda da ekonomik hayat eğitim üzerinde etkili olmuştur. Toplumlar yerleşik hayata geçtikten ve ilk yerleşim birimleri kurulduktan sonra en ilkel anlamda tarım başlamıştır. Yine bu dönemde demir, bakır, bronz gibi madenler işlenerek araç ve gereçler yapılmış ve bunlar tarım sektöründe kullanılmıştır. Demirin tarım sektöründe kullanılmasıyla daha çok ve daha kaliteli ürün elde edilmiştir. Üretim teknolojisindeki bu değişiklikler toplumsal yapıda da bir takım değişikliklere neden olmuştur. Toprağı ekip biçmekle meşgul olan çiftçiler, tarım araçlarını imal eden zanaatkarlar, elde edilen fazla ürünü alıp satan tüccarlar gibi sosyal sınıflar ortaya çıkmıştır. Ekonomik yapıdaki bu değişiklikler mevcut eğitim sistemini de etkilemiştir. Her şeyden önce bu dönemde bilgi ve beceri birikiminin niteliği ve niceliği değişmiştir. Toprağı ekip biçmek, madenleri işleyip araç gerece dönüştürmek, ticaret yapmak daha farklı, daha bilimsel, daha karmaşık bilgi ve beceriler gerektirmiştir. Bunları öğrenebilmek için kendi alanında usta olan kişilerin yardımına gereksinim duyulmuştur. Bunun bir sonucu olarak işyerinde usta-çırak ilişkisine dayalı bir eğitim biçimi ortaya çıkmıştır. Bu eğitim biçimi evrim geçirerek zamanla kurumsallaşmış, usta, öğretmene; çırak, öğrenciye; işyeri de okula dönüşmüştür.

18. Yüzyılda buhar makinesinin icadı ve bunun üretimde kullanılmasıyla toplumsal evrimin bir sonraki aşaması olan sanayi toplumu aşamasına geçilmiştir. Ham maddenin işlenerek mamul madde haline getirildiği ve toplumun tüketimine arz edildiği sanayi toplumlarında ekonomik yapı tamamen değişmiştir. Toprak sahibinin yerini sanayici, tarım işçisinin yerini fabrika işçisi almıştır. Bunun yanı sıra kendi alanında uzmanlaşmış usta, teknisyen, mühendis gibi yetişmiş insan gücüne de gereksinim duyulmuştur. Ekonomik yapıdaki bu değişiklikten eğitim de etkilenmiştir.

Özet olarak söylemek gerekirse, toplumsal evrimin her aşamasında ekonomi eğitimi etkilemiş, eğitimin amaçları ve içeriği üzerinde belirleyici bir rol oynamıştır. Eğitim yetiştirdiği insana kazandıracığı nitelikleri belirlerken ekonominin istek ve beklentilerini göz önünde bulundurmıştır.

Her ülkenin eğitim sisteminin gerçekleştirmek istediği bir takım genel amaçları vardır. İyi vatandaş yetiştirmek, toplumun refah düzeyini yükseltmek, toplumu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak gibi. Eğitimin bu amaçlarını gerçekleştirebilmesi için kendisine hedefler belirlemesi gerekir. Yetiştirdiğimiz insanda bulunmasını uygun gördüğümüz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istedik özelliklere hedef denir (Ertürk, 1972: 24).

Bunlar, öğrencilere kazandırılmak istenen bilgiler, beceriler, tutumlar, davranışlar ve alışkanlıklar olabilir. Yalnız her bilgi ve beceri hedef olarak belirlenemez. Hedef belirlerken öğrencinin ilgisi, isteği, ihtiyaçları, yetenekleri göz önünde bulundurulur. Öğrencinin ilgi duyduğu, öğrenmek istediği, yeteneğinin olduğu bilgi ve beceriler hedef olarak belirlenir. Hedef belirlerken ayrıca ekonominin, toplumun istek ve beklentileri de göz önünde bulundurulur. Toplumun, eğitim gören her insanda bulunmasını uygun gördüğü bilgi ve beceriler hedef olarak belirlenir.

Türk Eğitim Sisteminin amaçları ve içeriği üzerinde de ekonomi etkili olmuştur. Eğitim sistemimizin genel ve özel amaçları üzerinde bu etkiyi belirgin olarak görmek mümkündür.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, Türk Milli Eğitiminin Amaçlarının 3. Maddesi “Türk milletinin bütün bireylerini ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle yaşama hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak” biçiminde belirlenmiştir.

Eğitimin bu amacı analiz edildiği zaman hem bireyi hem de toplumu ekonomik yönden geliştirmeye yönelik bir içerik taşıdığı görülür. Buna göre eğitim, bireyin ilgi ve yeteneğini geliştirmeyi, bireye ilgi ve yeteneğine uygun bir meslek kazandırmayı, onu üretken hale getirerek toplumun refah düzeyini yükseltmeyi, ekonomik kalkınmayı sağlamayı ve Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmayı amaç edinmiştir.

Eğitimin bu amaçlarını gerçekleştirebilmesi için toplumsal ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunacak bilgi ve becerileri öğrencilere kazandırması gerekir. Bunun için öğrenciler ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere değişik eğitim kademelerinden geçirilir. Her eğitim kademesinin bir takım özel amaçları vardır. Eğitimin genel amaçları üzerinde etkili olan ekonomi, özel amaçları üzerinde de etkili olmuştur. Örneğin; Ortaöğretimin amaçları:

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

2. Öğrencileri çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak biçiminde belirlenmiştir.

Bu amaçlardan da anlaşıldığı gibi günümüzde eğitim artık öğrencilere toplumun kültürel birikimini aktararak onları sosyalleştirmekle yetinmiyor, onları ilgi ve yetenekleri doğrultusunda iş ve meslek hayatına hazırlıyor, iyi bir üretici haline getirmeye çalışıyor.

Bu amaçları gerçekleştirebilmek için ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde bazı okullar açılmıştır. Liseler, meslek liseleri, meslek yüksekokulları, fakülteler bunlar arasında sayılabilir.

Eğitimin ekonomik amaçlarını gerçekleştirebilmesi için bu amaçlara uygun içeriğin belirlenmesi ve öğrencilere kazandırılması gerekir. İçerik eğitimin amaçlarına uygun olarak belirlenmiş olan bilgiler, beceriler ve tutumlardan oluşur.

Eğitimin içeriği yetiştirmeyi amaç edindiği insan tipine göre değişir. Bedensel yönden gelişmiş insan tipi yetiştirmeyi amaç edinmişse bedensel gelişimi sağlayıcı nitelikte olan teorik ve pratik bilgiler içerik olarak belirlenir. Bu içeriği kazandırabilmek için de beden eğitimi derslerine ağırlık verilir. Zihinsel yönden gelişmiş insan tipi yetiştirmeyi amaç edinmiş ise zihinsel gelişimi sağlayıcı nitelikte olan teorik ve pratik bilgiler içerik olarak belirlenir. Bu içeriği kazandırabilmek için felsefe, mantık, matematik gibi derslere ağırlık verilir.

Eğitimin amaçları ile içeriği örtüşmelidir. Başka bir deyişle öğrenciyi kazandırılacak her bilgi, her beceri öğrenciyi eğitimin amaçlarına yaklaştıran nitelikte olmalıdır. Eğer amaçla içerik örtüşmüyorsa, eğitim amaçlarını gerçekleştiremez. Belirlediği insan tipini yetiştiremez. Eğitimin ekonomik amaçlarını gerçekleştirebilmesi için okullarda ekonomi derslerinin okutulması; üretim, tüketim, değişim, bölüşüm gibi konularla ilgili bilgi ve becerilerin öğrencilere verilmesi gerekir.

Her ülkenin öncelikli amacı ekonomik yönden kalkınmak ve gelişmiş toplumlar düzeyine ulaşmaktır. Bu amacını gerçekleştirebilmesi, mal ve hizmet üretiminde niteliği ve niceliği arttırarak toplumun refah düzeyini yükseltmesine bağlıdır.

Kalkınma kavramı değişik biçimlerde anlaşılakta ve değişik biçimlerde tanımlanmaktadır. Kalkınmanın geniş kapsamlı ve çok boyutlu olması; sadece ekonomik değil sosyal, kültürel, siyasal anlamlar içermesi de tanım yapmayı güçleştirmektedir.

Kalkınma; endüstrileşme, ekonomik ve politik özgürlüğün kazanılması, toplumun her kesimine eğitim olanaklarının sağlanması vb. anlamlara gelmektedir (Gürbüzürk, 1995: 149). Adelman kalkınmayı, kişi başına düşen milli geliri düşük

olan bir ekonominin bu geliri, sürekli olarak ve kendi kendini idare eden bir biçimde arttırabilmesi süreci olarak tanımlamıştır (Adelman, 1972: 1). Ayrıca kalkınma, bireylerin refah düzeyini yükseltmek amacıyla siyasal iktidarın belli ekonomik ve toplumsal politikalar izleyerek toplumun yapısını değiştirme girişimi olarak da tanımlanmaktadır (Karakütük, 2004: 154).

Kalkınmış toplumların ayırt edici özellikleri vardır. Kalkınmış bir ülkede işgücü verimlidir. Dolayısıyla daha çok ve daha kaliteli mal ve hizmet üretilir. Kişi başına düşen gelir düzeyi yüksektir. Daha çok ve daha kaliteli mal ve hizmet tüketilir. Toplumun refah düzeyi yüksektir.

Ekonomik kalkınma ile eğitim arasında yakın bir ilişki vardır. Kalkınmanın gereksinim duyduğu insan gücü eğitim tarafından yetiştirilir. Eğitimin ekonomik işlevi, toplumdaki bireylere belli bir beceri kazandırarak onları üretici durumuna getirmek ve endüstri, tarım, hizmet alanlarında toplumun ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirmektir (Fidan, 1986: 53). Eğitilmiş insan gücü ekonominin en önemli üretim faktörlerinden biridir. Böyle bir insan gücü daha az zaman, daha az emek ve daha az para harcayarak daha çok ve daha kaliteli mal ve hizmet üretir.

Eğitim insan gücü yetiştirirken ekonominin taleplerini göz önünde bulundurmalıdır. Ekonominin talep ettiği alanlarda, talep ettiği sayıda ve talep ettiği nitelikleri kazanmış insan gücü yetiştirmelidir. Ekonominin talep ettiği alanlarda insan gücü yetiştirirken öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurmalıdır. Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda iş alanlarına ve mesleklere yönlendirilmelidir. Çünkü öğrenci ilgi duyduğu, sevdiği ve yeteneğinin olduğu bir mesleğe yönlendirilirse, mezun olup meslek hayatına atıldığı zaman mesleğinde daha başarılı olur, daha kaliteli mal ve hizmet üretir. Kaliteli mal ve hizmet üretimi ise beraberinde ekonomik ve sosyal kalkınmayı getirir.

Eğitimin yetiştirdiği insan sayısı ve onlara kazandırdığı niteliklerle ekonominin talepleri arasında bir dengenin olması gerekir. Eğer bir dengesizlik varsa yani eğitim ekonominin taleplerinin çok üzerinde veya çok altında insan gücü yetiştiriyorsa bu durum beraberinde birtakım sorunlar getirebilir. Talebin üzerinde insan gücü yetiştirilmesi işsizlik, gizli işsizlik, ücretlerde dengesizlik, kalitesiz mal ve hizmet üretimi, beyin göçü gibi sorunlara neden olabilir. Talebin altında insan gücü yetiştirilmesi durumunda ise yeteri kadar işgücü temin edilemediği için kurumların mal ve hizmet üretimi düşebilir, hatta kurumlar çalışamaz hale gelebilir.

Talebin üzerinde insan gücü yetiştirilmesinin yanı sıra üretim teknolojilerindeki hızlı değişme ve gelişmeler de işsizliğe neden olabilir. Bu durumda kendini yenilemeyen, sürekli geliştirmeyen; yeni üretim teknolojilerinin gerektirdiği bilgi ve beceri birikimine sahip olmayan veya eksikliklerini tamamlamayan mevcut iş gücü de işsiz kalabilir. Eğitim bu sorunu bireyi değişen iş koşullarına ve teknolojilere hazırlayarak çözebilir (Üstün, 2004: 251). Özellikle

hizmet içi eğitimden geçirilerek çalışanların üretim bilgi ve teknolojilerindeki değişme ve gelişmeler konusundaki eksiklikleri giderilebilir.

Eğitim düzeyi yüksek insan gücü ile eğitim düzeyi düşük insan gücü arasında üretkenlik açısından fark vardır. Eğitim düzeyi yüksek insan gücü daha üretkendir. İster sanayi, ister tarım isterse hizmetler sektörü olsun eğitilmiş insan daha verimli çalışır. Daha az emek, daha az zaman harcar, buna karşılık daha çok ve daha kaliteli mal ve hizmet üretir.

Eğitimin nitelikli üreticilerin yanında bilinçli tüketiciler de yetiştirmesi gerekmektedir. Çünkü insanların gelirleri sınırlı buna karşılık ihtiyaçları sınırsızdır. Kıt kaynakları ile bu ihtiyaçlarını karşılaması mümkün değildir. Bu durum insanın nitelikli bir tüketici olmasını gerektirmektedir. Eğitimin ekonomik işlevlerinden birisi de öğrencilere ilerde gereksinim duyacakları tüketicilik bilgisini vererek onları bilinçli bir tüketici haline getirmektir (Batavan, 1987: 100). Ancak bu nitelikleri kazanmış bir insan sınırsız ihtiyaçlarını önem sırasına göre sıralayabilir ve bunlar arasından en önemli olanlarını seçebilir. Geliri ile gideri arasında bir denge kurabilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Eğitim toplumsal bir olgudur. İnsanın toplum hayatı yaşamasından ortaya çıkmıştır. Amacı insanın davranışlarını değiştirmek ve onu yeniden biçimlendirmektir. İnsanı değiştirme ve biçimlendirme işi önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda yapılır. Eğitim, amaçlarını ve bu amaçlara uygun içeriği belirlerken ekonomiden de etkilenir. Yetiştireceği insanın biçimini belirlerken ekonominin taleplerini göz önünde bulundurur. İnsana, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bilgi ve beceriler kazandırarak onu nitelikli bir üretici haline getirir. Ekonominin çeşitli düzeylerde eğitim görmüş insangücüne gereksinimi vardır. Ekonominin tarım, sanayi ve hizmet sektörlerindeki gereksinimlerini karşılayacak nitelikteki ve nicelikteki insan gücünü eğitim yetiştirir. Eğitim, yetiştirdiği bu insan gücü ile toplumun ekonomik yönden kalkınmasına katkıda bulunur. Bu katkının sağlanabilmesi, ekonominin insangücü talepleri ile eğitimin yetiştirdiği insangücü arasında bir dengenin kurulmasına bağlıdır. Ülkemizde bu denge kurulamamıştır. Eğitimin yetiştirdiği insangücünün niteliği ve niceliği ile ekonominin eğitimden talep ettiği insangücünün niteliği ve niceliği örtüşmemektedir. Ayrıca eğitimin insangücü yetiştirdiği alanlarla ekonominin yetişmiş insangücü gereksinimi duyduğu alanlar arasında da bir denge sağlanamamıştır. Dolayısıyla ekonominin, eğitimin amaçları ve içeriği üzerindeki etkinliği sınırlı kalmaktadır. Bunun bir sonucu olarak ekonomi, kalkınmak için gereksinim duyduğu insangücünü temin etmekte sıkıntı yaşamakta ve bundan olumsuz yönde etkilenmektedir.

KAYNAKÇA

- Adelman, Irma (1972), Ekonomik Büyüme ve Kalkınma Teorileri, *Sermet Matbaası*, İstanbul.
- Akyüz, Müfit ve N. Ertel (1987), Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, *Dünya Yayınları*, İstanbul.
- Başaran, İbrahim Ethem (1977), Eğitime Giriş, *Bilim Matbaası*, Ankara.
- Batavan, Yusuf (1987), “Eğitimin Toplumsal İşlevleri”, *Eğitim Sosyolojisi*, (Editör: Mustafa Aydın), İlksan Matbaası, Ankara.
- Erden, Münire(1998), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, *Alkım Yayınevi*, İstanbul.
- Ertürk, Selahattin (1972), Eğitimde Program Geliştirme, *Yelkentepe Yayınları*, Ankara.
- Fidan, Nurettin ve M. Erden (1986), Eğitim Bilimine Giriş, *Kadıoğlu Matbaası*, Ankara.
- Gürbüzürk, Oğuz (1995), “Eğitim ve Ekonomi”, Eğitim Bilimine Giriş, (Editör: Fatma Varış), *Alkım Yayınevi*, Ankara.
- Karakütük, Kasım (2004), “Eğitimin Ekonomik Temelleri”, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, (Editör: Veysel Sönmez), *Anı Yayınları*, Ankara.
- Linton.R (1945), The Cultural Background of Personality, New York: Appleton-Century-Crofts.(Aktaran: Bozkurt Güvenç(1974) İnsan ve Kültür, *Remzi Kitabevi*, İstanbul.
- Ozankaya, Özer(1982), Toplumbilime Giriş, *S Yayınları*, Ankara
- Özkalp, Enver (1994), Sosyolojiye Giriş, *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Eskişehir.
- Sönmez, Veysel(2003), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, *Anı Yayınları*, Ankara.
- Üstün, Ahmet (2004), “Ekonomik Yapı ve Eğitim İlişkisi”, Meslek Olarak Öğretmenlik, (Editör: Cevat Celep), *Anı Yayıncılık*, Ankara.
- Tezcan, Mahmut(1991), Eğitim Sosyolojisi, *Yargıçoğlu Matbaası*, Ankara